

Nr 164.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt vissa f. d. arbetare vid vägväsendet; given Stockholms slott den 2 mars 1945.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 mars 1945.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, DOMÖ, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON, ANDRÉN.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler statsrådet Ewerlöf uppkommen fråga om pension åt vissa f. d. arbetare vid vägväsendet och anför därvid följande.

I samband med förstatligandet från och med den 1 januari 1944 av den allmänna väghållningen på landet uppkommo olika spörsmål om pensionering av personal, som innehaft anställning hos vägdistrikt. Spörsmålen avsågo både personal, som övergick i statens tjänst, och personal, som i anledning av förstatligandet blev övertalig. Flertalet av berörda frågor ha i enlighet med beslut av 1943 års riksdag (prop. nr 286, p. 13; bankoutsk. utl. nr 70; riksd. skr. nr 466) reglerats genom kungörelsen den 24 september 1943

(nr 710). Angående innebörden av de sålunda meddelade bestämmelser, vilka avse arbetarpersonal, må här anmärkas följande.

Å sådan förutvarande personal hos vägdistrikt, som vunnit anställning, vilken avses i 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, ha reglementena på vanligt sätt erhållit tillämpning, varvid dock meddelats vissa särskilda bestämmelser. I förekommande fall skall vidare tillämpas kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst — den s. k. summariska pensionskungörelsen — likaledes i förening med vissa särskilda bestämmelser. De till arbetarpensionsreglementena och nyssnämnda kungörelse anknutna särbestämmelserna innebära, bland annat, att hänsyn skall tagas till huruvida och på vad sätt pensionering varit anordnad vid anställningen hos vägdistrikt. Ingen av ifrågavarande författningar är tillämplig å arbetare, som uppnått en levnadsålder av 60 år, innan han vunnit statlig anställning.

Erhålles sådan anställning i statens tjänst, vid vilken ej är anordnad pensionering med avgiftsplikt, bestridas i förekommande fall av statsmedel de pensionsförmåner, som vägdistrikt kan ha utfäst sig att självt bereda anställningshavaren.

Vad angår hos vägdistrikt anställd arbetarpersonal, som till följd av vägväsendets förstatligande blivit övertalig, har staten genom de år 1943 antagna pensioneringsbestämmelserna allenast åtagit sig att, där vägdistrikt utfäst sig att självt pensionera ifrågavarande personal, fullgöra vägdistriktets förpliktelser härutinnan.

Efter bemyndigande av 1944 års riksdag (prop. nr 260; bankoutsk. utl. nr 51; riksd. skr. nr 354) har Kungl. Maj:t sedermera i kungörelse den 22 juni 1944 (nr 502) meddelat ytterligare föreskrifter angående pensionering av förutvarande arbetare hos vägdistrikt. Kungörelsen, som utformats i nära anslutning till 1942 års summariska pensionskungörelse och de förut omfördälda, till densamma knutna särbestämmelserna, är av följande innehåll.

Jämlikt 1 punkten må, där så finnes skäligt, pension av statsmedel i enlighet med vad i kungörelsen närmare stadgas kunna beredas *dels* arbetare i statens tjänst, som före den 1 januari 1944 innehaft anställning hos vägdistrikt och sedermera efter fyllda sextio år vunnit mera stadigvarande arbetaranställning vid vägförvaltning, *dels ock* hos vägdistrikt före nyssnämnda dag anställd arbetare, som är född före den 1 januari 1884 samt kvarstått i anställningen till 1943 års utgång eller på grund av arbetsbrist permitterats av vägdistriktet under år 1943 och som sedermera ej vunnit arbetaranställning som förut sagts.

I 2 punkten föreskrives, att pension må beviljas under förutsättning, att arbetaren vid anställningens upphörande eller, i fråga om arbetare, som permitterats av vägdistrikt, vid tiden för permitteringen under en tid av sammanlagt minst 15 år efter fyllda 18 år, därav minst 12 år före fyllda 60 år, innehaft sådan anställning i statens tjänst, hos väghållningsdistrikt eller vägdistrikt, som utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, eller ock sådan arbetaranställning hos entreprenör för vägunderhållet, i vilken vägarbete utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Enligt 3 punkten skall fråga om pension prövas av statens pensionsanstalt.

I 4 punkten stadgas, att där ej annat följer av vad i 5 och 6 punkterna sägs, beloppet av pensionen, varå tilläggsförmåner ej må utgå, skall bestämmas i förhållande till den sammanlagda tid arbetaren efter fyllda 18 år innehaft sådan anställning, som i 2 punkten avses. Pensionen skall därvid fastställas till följande belopp för år räknat, nämligen till 708 kronor om anställningstiden understiger 20 år, till 900 kronor om anställningstiden uppgår till 20 men ej till 25 år samt till 1 104 kronor om anställningstiden uppgår till 25 år eller mera.

Jämlikt 5 punkten bör vid bestämmandet av pensionens belopp hänsyn tagas därtill, huruvida arbetaren är berättigad att av statsmedel utbekomma av vägdistrikt utfästa pensionsförmåner eller äger uppbära pension från enskild pensionsinrättning på grund av försäkring tagen genom vägdistrikts försorg eller sådan pension från pensionsförsäkringsfonden, till vilken bidrag lämnats av vägdistrikt.

Slutligen föreskrives i 6 punkten, att i fråga om pension, som i kungörelsen avses, i övrigt bestämmelserna i 1942 års summariska pensionskungörelse i tillämpliga delar skola lända till efter rättelse. Detta innebär bland annat, att vid beräkandet av den anställningstid, i förhållande till vilken pensionen skall bestämmas, hänsyn må tagas till anställningstid efter utgången av den kalendermånad, varunder arbetaren uppnått en ålder av 60 år, allenast till den del densamma icke överstiger en fjärdedel av anställningstiden före nämnda tidpunkt (6 § 2 mom. andra stycket a) summariska pensionskungörelsen). Hänvisningen till bestämmelserna i den summariska pensionskungörelsen innebär vidare, att pension utgår från och med dagen näst efter den, då avgång från anställningen ägt rum, till och med den dag, då en månad förflutit efter pensionstagarens frånfälle, dock att pension ej må utgå från tidigare tidpunkt än ingången av den månad, under vilken ansökning om pension ingivits (8 § första stycket summariska pensionskungörelsen, sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelse den 22 juni 1944, nr 501).

I sitt av riksdagen godkända utlåtande i anledning av den förut omfördälda propositionen nr 260/1944 yttrade bankoutskottet — som icke hade något att erinra mot de i propositionen föreslagna, sedermera i kungörelsen nr 502/1944 innefattade pensioneringsgrunderna — att enligt vad utskottet under hand inhämtat några gränsfall yppat sig, i vilka arbetare innehaft en sammanlagd anställningstid hos vägdistrikt av mera än 15 år, varav dock mindre än 12 tjänstår infallit före 60 års ålder. I samband därmed uttalade utskottet den förhoppningen, att frågan om pensionering jämväl av sådana arbetare efter framställning från vederbörande av Kungl. Maj:t toges under omprövning och att, där förhållandena därtill föranledde, förslag i ämnet förelades riksdagen i varje särskilt fall.

Med särskilda skrivelser har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till Kungl. Maj:t överlämnat till styrelsen inkomna framställningar om pension från närmare ett femtiotal förutvarande vägarbetare. Samtliga arbetare tillhöra någon av de båda kategorier, som avses i 1 punkten kungörelsen nr 502/1944, och ha vid anställningens upphörande eller, såvitt angår arbetare, som permitterats av vägdistrikt, vid tiden för permitteringen under en sammanlagd tid av minst 15 år efter fyllda 18 år innehaft sådan anställning, varom förmäles i 2 punkten nämnda kungörelse. Pension enligt densamma har emel-

lertid icke kunnat beredas dem, enär den del av anställningstiden, som infallit före fyllda 60 år, för samtliga understiger 12 år.

I sina förenämnda skrivelser har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — under återopande av bankoutskottets tidigare återgivna uttalande — tillstyrkt, att ifrågavarande arbetare erhöles pension enligt i skrivelserna närmare angivna grunder. I fråga om pensionernas belopp har styrelsen därvid — i anslutning till bestämmelserna i kungörelsen nr 502/1944 — föreslagit, att de arbetare, som under kortare tid än 20 år innehaft i 2 punkten av nämnda kungörelse avsedd anställning, skulle erhålla en årlig pension av 708 kronor och de övriga, vilkas motsvarande anställningstid varierar mellan 20 och omkring 23 år, en årlig pension av 900 kronor. Beträffande en av sistnämnda arbetare, vilken genom vederbörande vägdistriks försorg tillförsäkrats en årlig pension av 496 kronor 80 öre genom frivillig försäkring hos pensionsstyrelsen, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen dock — med beaktande av den i 5 punkten kungörelsen nr 502/1944 givna föreskriften — föreslagit, att pensionsbeloppet skulle bestämmas till 403 kronor 20 öre. Styrelsens förslag innebär vidare, att den tidpunkt, från vilken pensionerna skola utgå, skall bestämmas enligt samma regler som gälla för pension enligt nyssnämnda kungörelse.

Statens pensionsanstalt har i särskilda utlåtanden förklarat sig i betraktande av bankoutskottets förenämnda uttalande icke vilja göra någon erinran mot att framställning avlättes till riksdagen om pension till förevarande arbetare, vilka samtliga finge anses tillhöra den kategori, som i utlåtandet åsyftats. Pensionsanstalten har därvid beträffande dem framhållit, att även om 12 år av anställningstiden infallit före 60-årsåldern och pension enligt kungörelsen nr 502/1944 sålunda kunnat ifrågakomma, pensionen, med hänsyn till föreskrifterna i 6 punkten av kungörelsen, jämförd med 6 § 2 mom. andra stycket a) i 1942 års summariska pensionskungörelse, i intet fall skulle kunnat bestämmas till högre belopp än 708 kronor. På grund härav och då pensionsbeloppen enligt anstaltens uppfattning borde bestämmas till något lägre belopp än vad som skulle ha utgått, därest kungörelsen nr 502/1944 varit tillämplig, har anstalten föreslagit, att pensionerna bestämdes till 600 kronor om året för samtliga ifrågavarande arbetare med undantag av den tidigare omförmälde arbetare, som på föranstaltande av vederbörande vägdistrikt erhållit en årlig pension av 496 kronor 80 öre. I betraktande av bestämmelsen i 5 punkten av kungörelsen nr 502/1944 borde pensionen till sistnämnde arbetare enligt pensionsanstaltens förmenande bestämmas till 120 kronor. Jämväl i övrigt borde lämpligen de i sagda kungörelse angivna grunderna tillämpas i de nu förevarande fallen.

Statskontoret har biträtt pensionsanstaltens förslag.

*Före-
draganden.*

Såsom av det föregående framgår, föreligga beträffande ifrågavarande arbetare förutsättningar för tillämpning av kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) utom såtillvida, att den tid, varunder de före fyllda 60 år innehaft i 2 punkten av kungörelsen omförmäld anställning, icke uppgår till 12 år. Med

hänsyn till bankoutskottets förut berörda uttalande vill jag emellertid icke motsätta mig, att pension det oaktat beredes dem. I betraktande av det förhållandevis stora antal arbetare, om vilka i ärendet är fråga, och då ytterligare framställningar av samma art som de nu föreliggande torde vara att förvänta, synes det mig lämpligast, att frågorna om pension åt arbetare av här avsedda kategori icke underställas riksdagen från fall till fall utan att för desammas avgörande av riksdagen fastställas vissa grunder, vilka det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att tillämpa. Detta synes mig så mycket hellre böra ske, som pensionsfallen äro av tämligen ensartad beskaffenhet.

Vad beträffar de grunder, som böra tillämpas vid prövningen av nämnda pensionsfrågor, ansluter jag mig till vad pensionsanstalten härutinnan föreslagit beträffande de nu föreliggande fallen. Sålunda synas de i kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) angivna grunderna böra tillämpas utom i fråga om beloppet av pensionerna. Dessa böra på sätt pensionsanstalten och statskontoret föreslagit fastställas till 600 kronor för år, där de ej böra reduceras med hänsyn till stadgandet i 5 punkten av sagda kungörelse. Någon differentiering av pensionsbeloppen på grundval av anställningstidens längd är icke påkallad. Kostnaderna för pensionerna, å vilka tilläggsförmåner icke böra utgå, synas, i överensstämmelse med vad som gäller beträffande i förenämnda kungörelse avsedda pensioner, böra bestridas från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till diverse pensioner och understöd m. m.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder, besluta om pension åt sådana, i 1 punkten kungörelsen den 22 juni 1944 (nr 502) avsedda förutvarande vägarbetare, vilka under en tid av sammanlagt minst 15 år, därav dock mindre än 12 år före fyllda 60 år innehaft sådan anställning, varom förmåles i 2 punkten av samma kungörelse.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Åmark.
